

EDUSKUNNAN TALOUSVALIOKUNNALLE

Asia: U 44/2022 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi kestävien tuotteiden ekologiselle suunnittelulle asetettavien vaatimusten puitteista ja direktiivin 2009/125/EY kumoamisesta

Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry (jälj. Kuluttajaliitto) kiittää mahdollisuudesta lausua U-kirjeestä ja toimittaa täten oheiset kirjalliset kommentit asian:

Uudella asetuksella ehdotetaan laajennettavaksi sääntelyn soveltamisalaa siten, että asetus koskisi tuotteita yleensä, ei ainoastaan energiaan liittyviä tuotteita. Tuote-käsitteen piiristä suljettaisiin kuitenkin pois ruoka, rehu, ihmisten ja eläinten lääkkeet, elävät kasvit, eläimet ja mikro-organismit, ihmisestä peräisin olevat tuotteet sekä kasvien ja eläinten tulevaan lisääntymiseen välittömästi liittyvät tuotteet. **Kuluttajaliitto kannattaa soveltamisalan laajentamista sekä direktiivin muuttamista suoraan sovellettavaksi asetukseksi.**

Komission ehdotuksen tavoitteena on tehdä kestävästä tuotteista normi EU:n markkinoilla ja pienentää niiden yleisiä ympäristö- ja ilmastovaikutuksia. Ehdotettu asetus nostaisi kiertotalouden aiempaa vahvemmin energiatehokkuuden rinnalle. Ekosuunnitteluvaatimuksia voitaisiin jatkossa asettaa tuotteen elinkaareen kaikkiin vaiheisiin liittyen, esimerkiksi tuotteiden kestävyys, korjattavuus, kierrätettävyyteen tai kierrätysmateriaalien käyttöön liittyen. **Kuluttajaliiton näkemyksen mukaan tavoite on kannatettava. Tuotteen ympäristövaikutuksista valtaosa syntyy jo suunnitteluvaiheessa ja markkinoille tulisi saada nykyistä enemmän kestävyyskriteerit täyttäviä tuotteita. Kestävempien kulutusvalintojen tekemisestä tulee tehdä kuluttajille ensisijaisia, saavutettavia ja kohtuuhintaisia.**

Asetusehdotuksen keskeisintä sisältöä ovat komissiolle ehdotettavat valtuutukset antaa eri tuoteryhmiin kohdistuvia delegoituja säädöksiä. Asetusehdotus ei ota kantaa siihen, mitä nämä tuoteryhmät olisivat, mutta kylläkin asettaa tiettyjä vaatimuksia sille, mihin delegoiduilla säädöksillä asetettavat vaatimukset kohdistuisivat. Tällaisia asioita olisivat tuotteiden kestävyys ja luotettavuus, tuotteiden uudelleenkäytettävyys, tuotteiden päivitettävyys, korjattavuus sekä kunnostettavuus, tuotteiden sisältämät huolta aiheuttavat aineet, tuotteiden energia- ja resurssitehokkuus, kierrätysmateriaalis sisältö, tuotteen uudelleenvalmistus ja kierrätys, tuotteen hiili- ja ympäristöjalanjälki sekä odotettavissa oleva jätteiden syntyminen. **Kuluttajaliitto yhtyy U-kirjeessä esitettyyn varaukselliseen kantaan delegoitujen säädösten osalta. Asetusehdotus jättää vielä paljon tulkinnanvaraa ja epäselvää vielä tässä vaiheessa on sekin, mihin tuoteryhmiin delegoituja säädöksiä ensisijassa laaditaan. Tärkeää olisi, että valmistelu on läpinäkyvää ja osallistavaa, jotta myös sidosryhmillä kuten kuluttajajärjestöillä on mahdollisuus osallistua valmisteluun ja että**

säädöksiä laaditaan ennen kaikkea sellaisille tuoteryhmille, joilla on merkittäviä vaikutuksia ja joissa kuluttajille on erityisen tärkeää saada markkinoille nykyistä tiukemmat kriteerit täyttäviä tuotteita.

Asetusehdotuksen sisältämä digitaalista tuotepassia koskeva sääntely olisi uusi kokonaisuus. Digitaalisessa tuotepassissa olisi kysymys digitaalisessa muodossa olevasta tuotetta koskevasta tiedosta, joka on liitetty tuotteeseen esim. QR-koodilla. Niille tuotteille, joille on saatavana digitaalinen tuotepassi, se olisi markkinoille pääsyn edellytys. Digitaalinen tuotepassi voi toimia hyvänä työkaluna tiedon nykyistä sujuvamman liikkumisen turvaamisessa tuotantoketjun eri toimijoiden välillä sekä myös loppukäyttäjille. On kuitenkin kiinnitettävä huomiota siihen, että liiallinen tai liian tekninen tieto voi itse asiassa vaikeuttaa kuluttajien mahdollisuuksia arvioida tuotteen kestävyyttä. On tärkeää varmistaa, että tieto on olennaista ja oikeellista. Lisäksi on huomioitava, että digitaalisen tuotepassin ja QR-koodin käyttäminen edellyttää kuluttajilta digiosaamista ja halua käyttää digitaalisia laitteita tietojenhaun yhteydessä. **Digitaalisen tiedon lisäksi on huolehditava siitä, että olennaiset tiedot on kuluttajien saatavilla helposti ja näkyvästi tuotteen ja sen pakkauksen yhteydessä ilman tarvetta digitaalisten laitteiden käyttöön.**

Asetusehdotuksen mukaan tuotteisiin voisi tulla erilaisia kestävyysmerkintöjä (esim. korjattavuudelle tai kestävyydelle). Mahdollisten merkintöjen pitäisi olla selkeästi esillä tuotteissa ja myynnin yhteydessä. **Kuluttajaliitto pitää tärkeänä sitä, että unionin laajuisesti edistettäisiin yhdenmukaisten kestävyysmerkintöjen tekemistä tuotteisiin.** Esimerkiksi Ranskassa on käytössä jo joissain tuoteryhmissä yhdenmukaistettu korjattavuusindeksi, jonka avulla kuluttajien on helpompaa arvioida tuotteen kestävyyttä ja korjattavuutta. Moninaisten, toisistaan poikkeavien merkintöjen on arvioitu sekoittavan kuluttajia ja vaikeuttavan tuotteen kestävyuden arviointia. Tuoreen kuluttajaselvityksen mukaan yli 80 % suomalaisista kuluttajista pitää vaikeana tunnistaa, mikä tuote on aidosti vastuullinen (kts. lisätietoja www.viherpesuvisari.fi).

Asetusehdotuksen 18 artiklassa säädettäisiin itsesääntelykeinoista, joita koskevaa sääntelyä on jo voimassa olevassa ekosuunnitteludirektiivissä. Sen mukaisesti talouden toimijat voisivat jatkossakin sopia keskenään tuoteryhmiä koskevasta itsesääntelystä delegoitujen asetusten sijasta, kunhan sopimusten kattavuus on vähintään 80 % EU-alueella markkinoille saatetuista tai käyttöön otetuista yksiköistä. Kuluttajaliitto suhtautuu kriittisesti itsesääntelykeinojen käyttöön. Kokemus osoittaa, että itsesääntelymekanismit eivät ole toimineet niin tehokkaasti kuin olisi toivottavaa ja prosessit vapaaehtoisten sopimusten aikaansaamiseksi vievät liian kauan aikaa. **Tuotesuunnittelussa tulisi toimia lainsäädännön ja sitovien vaatimusten kautta.**

Talouden toimija, joka tuhoaa myymättä jääneitä kuluttajatuotteita, olisi ehdotetun 20 artiklan mukaan velvollinen antamaan asetuksessa määritellyt tiedot toimistaan ja niiden syistä. Ehdotuksessa on nostettu esille myös mahdollisuus delegoituihin säädöksiin liittyen myymättömien kuluttajatuotteiden tuhoamisen kieltoon, tosin tästä voi olla poikkeuksia liittyen esimerkiksi terveyteen ja turvallisuuteen. Artiklaa ei sovelleta pk-yrityksiin, lukuun ottamatta sitä, että tuotteiden tuhoamisen kieltöihin liittyen voi olla velvoitteita. **Kuluttajaliitto pitää tärkeänä sitä, että pelkän tiedonantovelvollisuuden sijaan myymättä jääneiden kuluttajatuotteiden tuhoaminen kiellettäisiin, ellei tuhoamiselle tosiasiallisesti ole vahvoja perusteita (terveys, turvallisuus).**

Asetusehdotuksen mukaan kuluttajien on arvioitu hyötyvän kestävämpien tuotteiden ja niiden korjattavuuden, laajemmasta saatavuudesta. Tuotteiden kestävyysulottuvuutta koskevan tiedon

saatavuuden parantaminen helpottaa kuluttajien valintoja. Esityksen merkittävimmät taloudelliset kustannukset syntyvät todennäköisesti, kun tuotteiden valmistukseen osallistuvien taloudellisten toimijoiden kustannukset kasvavat ja osa kustannuksista siirtyy myös kuluttajille. Kuluttajien pitkän aikavälin säästöjen arvioidaan kuitenkin olevan suuremmat kuin kustannusten kasvu. Kuluttajat hyötyvät myös tuotteiden eliniän pidentymisestä. Kuluttajaliitto yhtyy näihin arvioihin. **Kuluttajat kokevat tuotteiden hajoavan nykyisin liian nopeasti, minkä lisäksi tuotteiden korjaaminen on liian vaikeaa tai kallista. Sääntelyn keinoin tulee löytää tapoja puuttua ennenaikaiseen, suunniteltuun hajoamiseen.**

Lopuksi Kuluttajaliitto haluaa todeta, että markkinavalvonnan tehokkuus on ensiarvoisen tärkeää sääntelyn toteutumisen varmistamiseksi. Tämän vuoksi on tarpeen huolehtia markkinavalvontaviranomaisten riittävästä resursseista sekä kansainvälisestä yhteistyöstä ja tietojenvaihdosta. Sääntelyn valmistelussa on edettävä pikaisesti, jotta komission aikataululliset, kunnianhimoiset tavoitteet kestävyys siirtymän osalta olisi mahdollista saavuttaa. Suomen tulee neuvotteluissa edistää kokonaisuuden etenemistä mahdollisimman tehokkaasti.

Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry

Tiina Vyyryläinen
vaikuttamistyön päällikkö, OTK